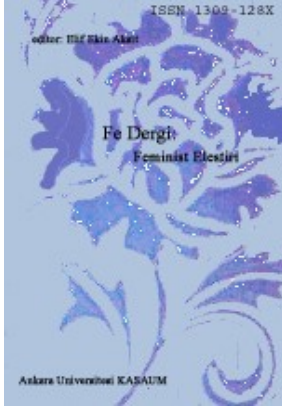

Yayımlayan: Ankara Üniversitesi KASAUM
Adres: Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Cebeci 06590 Ankara

Fe Dergi: Feminist Eleştiri Cilt 3 Sayı 1
Erişim bilgileri, makale sunumu ve ayrıntılar için:
<http://cins.ankara.edu.tr/>

Tartışma: Kürtaj: cinayet süsü verilmiş bir intihar mı?
Didem Gediz Gelegen

Çevrimiçi yayına başlama tarihi: 15 Haziran 2011

Bu makaleyi alıntılanmak için: Didem Gediz Gelegen, “Tartışma: Kürtaj: cinayet süsü verilmiş bir intihar mı?,”
Fe Dergi 3, no. 1 (2011), 65-71.

URL: <http://cins.ankara.edu.tr/kurtaj.html>

Bu eser akademik faaliyetlerde ve referans verilerek kullanılabilir. Hiçbir şekilde izin alınmaksızın çoğaltılamaz.

Tartışma:**Kürtaj: cinayet süsü verilmiş bir intihar mı?**

Didem Gediz Gelegen*

Tıp etiğinde, kürtaj olgusuna yaklaşım için geliştirilen argümanların çoğunda “hak” merkezi bir kavramdır. Embriyonun “yaşama hakkı” ile kadının “kendi bedeni üzerinde karar verme hakkı”nın karşılaştırılması çerçevesinde ve bir “çıkarlar çatışması” olarak tartışılan konu, bu haliyle tüm boyutlarıyla ele alınamamakta; belki de en önemli nokta gözden kaçmaktadır.

Bu yazıda, konuyu “kadın bakış açısıyla” ele alan bir argüman geliştirmeye çalışacağım. Kadının benlik duygusunun başkalarıyla süreklilik içinde olduğundan hareket ederek, kürtaj olgusunda embriyo ile kadının karşıt taraflar olmadığına, ve durumdan kadının da zarar gördüğüne dikkat çekeceğim. Bu bağlamda kürtaj karşıtı argümanlarda embriyoya karşı işlenen bir “cinayet” olarak tanımlanan kürtaj olgusunu, aslında, bir tür “intihar” olarak nitelendirmeyi önereceğim.

Anahtar Kelimeler: Kürtaj, haklar, kadın bakış açısı, cinayet, intihar.

Abortion: Is it suicide in the guise of murder?

The concept of “rights” is central to most of the arguments on abortion in medical ethics. The common approach is the comparison of embryo’s “right to life” and woman’s “right to decide about her body”; and the issue is handled as a “conflict of interests”. This approach can not embrace the issue.

Perhaps, the most important point is neglected.

In this essay, I will try to develop my argument from “women’s point of view.” I will point out that, in the cases of abortion embryo and the woman are not sides in conflict. Since women’s sense of self is continuous with the others, women are, also, violated in abortion. Abortion is defined as “murder” in the arguments of its opponents. I will offer to define it, rather, as a kind of “suicide” from women’s point of view.

Key Words: Abortion, rights, women’s point of view, murder, suicide.

Giriş

Kürtajı konu alan tıp etiği literatürü incelendiğinde “hak” kavramının merkezde olduğu görülecektir. Birbirine karşıt görüşler taşıyan taraflar aynı kavramı kullanarak tartışmayı yürütmektedirler.¹ Kürtaj karşıtları, embriyonun “yaşama hakkı”nı savunurken, kadının “kendi bedeni üzerinde karar hakkı”nın daha öncelikli olduğunu söyleyenler karşı cepheyi oluşturmaktadır. Bu durumda konuya ilişkin kavramsal çerçeve bir “haklar çatışması” olarak belirlenmekte, embriyo ve kadın bu çerçeve içinde hakları ve çıkarları birbiriyle çatışan/çelişen taraflar olarak konumlanmaktadır.

Oysa yapılan araştırmalar kürtajın kadın üzerinde travmatik etkisi olduğunu, ve kadınlar tarafından mastektomiden daha fazla arzu edilir bir olay olmadığını² ortaya koymaktadır. Öyleyse konuya çizilen çerçevenin önemli bir noktayı gözden kaçırdığını düşünebiliriz: kürtaj yaşayan kadınların deneyimleri. Whitbeck sorunu konunun kavramsallaştırılmasında bulmakta, bu haliyle pek çok kadın için konuyu tartışacak bir pozisyon bulmanın güç olduğunu öne sürmektedir.³

Chodorow’a göre kadının benlik duygusunun gelişiminde başkalarıyla ilişkisi önemlidir. Kadınların başkalarıyla özdeşleşme kapasiteleri yüksektir.⁴ Kadının gebelik durumunda “başkası”nı bedeninin içinde taşıdığını düşünecek olursak özdeşleşmenin artacağını tahmin etmekte zorlanmayız. Buradan yola çıkarak istenmeyen gebelik durumlarında bile kadının embriyoya karşı duygular beslediğini, onu kendisinin bir parçası olarak gördüğünü söyleyebiliriz. Bu durumda, özellikle kürtaj karşıtları tarafından sıkça kullanılan bir kavram olan “cinayet”in durumu tanımlamaya ne derece uygun olduğunu sorgulamamak mümkün değil. Embriyo açısından bakarak kürtajı cinayet olarak nitelemek kadınların yaşadıklarını göz ardı etmektir. Embriyo ölürken kadının da ciddi zarar gördüğünü, bir parçasının öldüğünü anlatabilmek için, yaşanan kaybı kısıma ilişkin bir kavramla ifade etmek gerekirse, belki, “intihar”ı kullanmak mümkün.

*Akdeniz Belediyesi İştar Kadın Danışma Merkezi/MERSİN

Bu yazının amacı kürtaj konusuna farklı bir yaklaşım geliştirebilmektir. Bu amaçla ilk bölümde tıp etiği tartışmalarında kürtaj konusunda çizilen çerçeveyi eleştireceğim ve konuya bir “hak ve çıkar çatışması” olarak yaklaşmanın önemli bir noktayı gözden kaçırmaya neden olduğunu göstermeye çalışacağım. Daha sonra, Chodorow’un psikanalitik teorisinden yararlanarak kadınla embriyo arasındaki ilişkinin kadın açısından “karşıt tarafların çatışması” olarak yaşanmadığını, daha çok bir özdeşleşme ilişkisinin söz konusu olduğunu anlatacağım. Son olarak, kürtaj karşıtlarının sıkça kullandığı bir kavram olan “cinayet”in durumu ne derece doğru tanımladığını sorgulayacak; ve olayı ifade yerine etmek için kıyıma ilişkin bir kavram kullanılacaksa cinayet yerine “intihar”ı önerceğim.

Reductio ad absurdum:

Kürtajda embriyo ile kadının ilişkisi yabancı kişilerin ilişkisi gibi midir?

Kürtajla ilgili tıp etiği literatürü gözden geçirildiğinde ahlaki konumu tartışılan öznenin daha çok embriyo olduğu dikkati çekmektedir.⁵ Bu tartışmalarda insan yumurta ve sperminin döllenmeyle birlikte bir ahlaki statü ve bu sayede “yaşama hakkı” kazanıp kazanmadığı yargısına varılmaya çalışılmaktadır. Yumurta ve spermin döllenme öncesinde de insan potansiyeli taşımaları dolayısıyla ahlaki bir statüsü olduğunu düşünen ve bu nedenle gebelikten korunmaya da karşı olan dinsel çevreler dışında, genel kabul, ahlaki tartışmanın döllenmeyle birlikte başladığıdır. Döllenmeden doğuma kadar olan dönemde embryo/fetusu öldürmenin haklı çıkarılabileceği bir nokta saptanamadığı sürece kürtaj ahlaka aykırı bulunmaktadır. Ancak, örneğin Singer gibi “acı duymaya başlama”yı bir referans noktası olarak kabul edenler için ise “yaşama hakkı” buradan sonra başlamaktadır.⁶ Konuyu embriyo/fetus açısından ele alanlar, genellikle, tartışmalarını embriyo/fetusun hakları ve çıkarları olup olmadığı ve bunların savunulması ile sınırlamaktadırlar.

Konuya kadın açısından bakanların da, yine, bir “haklar” tartışması yürüttüğünü görmekteyiz.⁷ Bu kez konu kadının “kendi bedeni üzerinde karar verme hakkı” çerçevesinde ele alınmaktadır. İnsanın en öncelikli hak kullanımının kendi bedeni üzerinde olduğunu düşünen Thomson, hasta bir yabancıyla böbreklerini paylaşmak zorunda kalmaktan, yanlışlıkla aynı evi kiralayan iki kişiye kadar pek çok örnek vererek embriyo/fetus ile kadının ilişkisinde kadının haklarının öncelikli olduğunu göstermeye çalışmaktadır.⁸ Şahinoğlu’nun kürtajı kadının istemediği gebelikleri sonlandırabilme hakkı olarak gördüğü yazısında da konu daha çok yasal izinler ve uluslararası düzenlemeler açısından ele alınmıştır.⁹

Tüm bu yazarlardan farklı olarak Whitbeck, “haklar” kavramıyla tartışmanın gebelik, doğum, çocuk bakımı gibi konuları ifade etmekte yetersiz kaldığını düşünmekte ve yeni bir çerçeve çizmeyi önermektedir. Kürtaj literatüründe pek çok yazarın kendini fetusun yerine koymaya hazır olduğunu, ancak olaya gebe kadın açısından bakılmadıkça kürtaj sırasında kadının ne büyük bir şiddet yaşadığının anlaşılamayacağını vurgulayan Whitbeck, başka seçeneği olsa kadınların kürtaj olmak istemeyeceklerini ileri sürmektedir.¹⁰

Yapılan çok sayıda araştırma kadınların kürtaj nedeniyle acı çektiğini destekler niteliktedir. Aksakal sık yapılan bir tıbbi işlem olarak yasal kürtajın hem uzun hem de kısa dönemdeki psikolojik etkilerinin bir çok yazar tarafından incelendiğini, ve travmatize edici olduğunun ortaya konulduğunu belirtmektedir.¹¹ Bu gerçeğin ışığında istenmeyen gebeliği “hak ihlali”, kürtajı ise “hak kullanımı” olarak görmek zorlaşmaktadır. Tartışmanın odağına ahlaki özne olarak kadını aldığımızda ortaya çıkan tablo şimdiye kadar çizilenden daha değişiktir.

Şu soru, konuya embriyo/fetus hakları açısından yaklaşanlardan yanıt beklemektedir: kürtaj konusunda -duyguları ve düşünceleri olmadığı düşünülen bir varlık olarak- embriyo odaklı bir tartışma yürütülebilirken, neden -duyguları ve düşünceleri olan yetişkin bir insan olarak- kadının deneyimleri göz ardı edilmektedir?

Kadının “kendi bedeni üzerinde karar hakkı”nı önceleyenler için ise kürtaj olmayı bir hak kullanımı olarak nitelendirmenin, konuya kadın açısından bakıldığında, bir indirgeme olduğunu söylemek gerekir. Kürtaj kadını travmatize eden, onun beden bütünlüğünü bozan, kültürel, dinsel ve ahlaksal çatışmalar yaşamasına neden olan bir uygulamadır. Bu nedenle de kürtaj kararı verirken embriyo ile ilişkisini basit bir hak ve çıkar çatışması olarak yaşamadığı açıktır.

Özetle diyebiliriz ki, varolan haliyle, tıp etiği alanındaki kürtaj tartışmalarında kullanılan kavramların kadın için *anlamı* Marx’ta işçinin kendi emeğiyle yarattığı ürüne yabancılaşması gibidir. Kadın bedeninde yaşanan bir olay olarak kürtaj tıp etiği açısından daha geniş bir çerçevede tartışılmak zorundadır. Yeni bir çerçeve yeni soruları da¹² beraberinde getirecektir.

Bir ben vardır bende benden içerü

“Eğer yapmak istemiyorsan, yapmak zorunda değilsin. İstemiyorsan seni zorlamak istemiyorum. Ama oldukça kolay olduğunu biliyorum.”

“Sen gerçekten istiyor musun?” diye sordu kız.

“Yapılacak en iyi şey olduğunu düşünüyorum. Ama gerçekten yapmak istemiyorsan yapmanı istemiyorum.”

“Ama bu işi halledersen mutlu olacaksın, her şey eskisi gibi olacak ve beni seveceksin değil mi?”

“Ben seni şimdi de seviyorum. Seni sevdiğimi sen de biliyorsun.”

“Biliyorum. Ama yaparsam her şey tekrar güzel olacak ve tepeler yine beyaz fillere benziyor dediğimde hoşuna gidecek.”

“Hoşuma gitti. Şimdi de hoşuma gitti. Ama sadece bu konuda şu an düşünmüyorum. Endişeli olduğumda nasıl olduğumu biliyorsun, Jig.”

“Eğer yaparsam bir daha endişeli olmayacak mısın?”

“Onunla ilgili bir endişem yok. Çünkü gerçekten çok kolay.”

“Öyleyse yapacağım. Çünkü kendimi umursamıyorum.”

“Ne demek istiyorsun?”

“Kendimi düşünmüyorum.”

Beyaz Fil Tepeler adlı öyküden
Ernest Hemingway (1927)

Kürtaj konulu pek çok sanatsal anlatıda yukarıdaki diyalogun benzerine sıkça rastlarız. Kadının kürtaja özerk bir kararla gidip gitmediğini sorgulatacak ifadeler içeren bu anlatılar gündelik yaşamdan gerçekleri dile getirmektedir. Kadınlar kürtaj kararı alırken ahlaki çatışmalar yaşarlar. Kararı verirken, genellikle, gönülsüzdürler; dış etkenlerin baskısı altındadırlar. Kararı verdikten sonra kendilerinde bir şey harcadıklarını düşünmektedirler.

Gilligan, kadınların ahlaki gelişiminde başkalarını düşünme, onların duygularına ortak olma, onların sorumluluğunu ve bakımlarını üstlenme niteliklerinin öne çıktığını düşünmektedir.¹³ Chodorow da bu görüşü desteklemekte; “The Reproduction of Mothering” adlı kitabında bu durumu annelik üzerinden açıklamaya çalışmaktadır. Neden kadınlar annelik yapar? Ailede ve aile dışında kadınların çocuk bakımından birincil derecede sorumlu olmaları; anne olmak istemeleri, ve annelikten paye almaları; tüm çatışmaları ve çelişkileriyle birlikte annelikte başarılı olmalarının sorgulanmaz doğrular olarak kabul edilmesinin altında yatan psikanalitik açıklama nedir? Annesi dışında bir başkası, örneğin bir erkek, çocuğun bakımından birincil derecede sorumluydu onun da çocuğa “annelik” yaptığından söz edebiliyoruz. Chodorow, preödüpal dönemden başlayarak kadınların annelik kapasiteleri ve yönelimlerinin kişilik içine inşa edildiğini, davranışsal edinimler olmadığını düşünmektedir. Ona göre kadınların annelik kapasiteleri ve annelikten paye alma yetenekleri güçlü bir biçimde içselleştirilmiş ve kadın ruhsal yapısı içinde gelişimsel olarak inşa edilmiştir. Bu nedenle kadının benlik duygusu başkalarıyla süreklilik içerir. Kadınlar kendilerini başkalarıyla ilişkisellik içinde tanımlar ve deneyimlerler. Kadınlara kadınlar tarafından annelik yapıldığı için preödüpal özdeşleşme döneminden itibaren ilişki kapasite ve gereksinimler geliştirerek “ilişki-içinde-benlik” tanımıyla birlikte psikolojik gelişimlerini sürdürürler.¹⁴

Chodorow’un açıklamasından yola çıkarak kürtaj olgusunda kadın-embriyo/fetus ilişkisini yeniden kavramsallaştırmak gerektiği açıktır. Bu ilişkiyi bir yabancıyla kurulan ilişki gibi tarif eden ve hak-çıkarcı çatışmaları üzerinden tartışan usuller yanlıştır. Kadınlar kürtajı bu şekilde yaşamamaktadırlar. Kadın açısından embriyo/fetus çok “yakın ilişki” içinde olduğu bir varlıktır. Bu varlık bedeniyle bağlantı içinde ve ona bağımlıdır. Bedeniyle bağlantısı olmayan varlıklar (eşler, yaşlılar, yabancılar) için bile empati ve sorumluluk duyguları geliştiren kadınlar için doğmamış çocuğuyla ilişkisi çok daha özel bir yer tutmaktadır.

Bu noktada Whitbeck’in “eğer elinizde olsaydı, kaçınız kürtaj yaşamak isterdiniz?” sorusu önem kazanmaktadır. Kürtaja karar veren kadınların antik Medea¹⁵ gibi resmedildiği tablodan farklı bir tabloyu ortaya koymaya çalışan Whitbeck kürtaj gibi istemeye istemeye seçilmiş durumlara “korkunç seçenekler” adını

vermektedir. İstemediği halde kürtaj olan kadınların durumuna kısaca bir göz atacak olursak; kürtaja karar veren Asyalı ve Ortadoğulu kadın, genellikle, ileri yaştadır ve çok sayıda çocuğu vardır. Yoksulluk, malnutrisyon ve diğer hastalıklar, genellikle, tabloya eşlik etmektedir. Bu kadın için yeni bir bebek dünyaya getirmek var olan çocuklarının hayatını tehlikeye atmak anlamına gelir. Afrika ve Latin Amerika’da ise kürtaj olmak isteyen kadın, genellikle, genç ve bekarıdır. Bu kadının kürtaj kararı almasında etkili olan nedenler, genellikle, bekar anne olarak toplum içinde yaşayacağı “damgalanma” ile ilgilidir. Bu durum ABD’deki kürtaj olgularının yarısı için de geçerlidir; diğer yarısı ise doğmuş çocuklarının refahını karar vermede önemli bir unsur olarak gören annelerden oluşmaktadır.¹⁶

Güvenli ve kolay ulaşılır doğum kontrol yöntemlerinin yaygın olmadığı bir dünya üzerinde kadınların “korkunç seçenekler”le yüz yüze kalmaları kaçınılmaz görünmektedir. 1995 tarihli 4. Dünya Kadın Konferansı sonrası yayınlanan Pekin Deklarasyonunda “bütün hükümetler ve ilgili hükümet içi kurumlarla hükümet dışı kuruluşlar ... genişletilmiş ve geliştirilmiş aile planlaması hizmetleriyle düşüğe başvurmayı azaltmaya teşvik edilmelidirler. İstenmeyen gebeliklerin önlenmesi her zaman öncelik taşımalı ve düşüğe ihtiyaç duymayı azaltmak için her türlü girişim yapılmalıdır” denmektedir.¹⁷ Kadınların özgür iradesini gebelikten korunma aşamasında kullanabilmesi için toplumda sağlık hizmeti sunumunda yeterince çaba gösterildiğini söylemek çok zor. Ne yazık ki, kaçınılmaz noktaya gelmeden önce yapılacakların neden yapılmadığı, tıp etiği çevrelerinde fetusun ahlaki statüsü kadar ilgi görmüyor.

Belki, tıp etikçileri olarak üzerimize düşen görev, embriyo/fetus ile özdeşleşme ilişkisi yaşayan ve istemeyerek de olsa kürtaja karar vermiş olan kadının içinde bulunduğu duruma ilişkin daha çok düşünmek, yeni sorular sormak, olaya yeni kavramlarla yaklaşılmaya çalışmak olabilir. Bu noktada kürtaj karşıtları tarafından geliştirilen argümanlarda “cinayet” olarak tanımlanan durumun, kadın açısından “başkasını öldürmek” mi yoksa “kendini öldürmek” mi olarak görülmesi gerektiğini sorgulamaya ne dersiniz?

Cinayetten çok intihara yakın

Her ölü çocuk kıvrıldı kaldı, beyaz bir yılan,
Her küçük
Süt ibriği, şimdi boş.
Geri boşalttı kadın hepsini bedeninin derinlerine
Sınır adlı şiirden
Sylvia Plath (1963)

Aksoy, bir kadının, nasıl ki bağırsaklarındaki solucanların “hayatını” –kendisine zarar vermeseler bile- sonlandırabilirse, rahmindeki embriyo veya fetusun “hayatını” da sonlandırabileceğini; birinci duruma kimse itiraz etmezken ikincinin kabul edilemez olmasının nedeninin rahim içindeki canlının “ahlaki statüsü” olduğunu ileri sürmektedir.¹⁸ Solucan ve kadın ile embriyo/fetus ve kadın ilişkisinin benzeştirilemezliği bir yana, hayat sonlandırmanın kabul edilmeme gerekçesi olarak da sadece embriyo/fetusun ahlaki statüsünü göstermek ne kadar doğrudur? Kürtajda hayatı sonlandırmanın ahlaki yapısı ve deneyimi, sonlandırılanın ahlaki konumu kadar önem taşımamakta mıdır? Burada kadın gerçekten katil rolünde midir?

Kürtajdan hayatı sonlandırmak olarak bahseden Aksoy’dan farklı olarak Singer ve Marquis “öldürme” ya da “cinayet” kavramlarını kullanmışlar;¹⁹ Tooley de kürtajı infantisid (çocuk öldürme) ile karşılaştırdığı makalesinde benzer bir tercih yapmıştır.²⁰ Thomson ise kürtajı savunduğu makalesinde bunun bir cinayet olarak tanımlanmasını, “kadının kendi yaşamını savunması” olarak görülmesi gerektiğini söyleyerek reddetmektedir.²¹ Bu yazarların göz ardı ettiği nokta Hemingway’in öyküsünden yapılan alıntının son cümlelerinde ifade edilen durumdur: kürtaja karar veren kadın embriyo/fetusun yaşamı sonlandırılırken kendisinin de zarar göreceğini bilen, ancak, bunu umursamayan bir ruh hali içindedir. Belki de doğmayacak çocuğuna karşı suçluluk duyguları taşımaktadır. Yoğun suçluluk duyguları, kendini umursamazlık, kendine değer vermeme hali intihar öncesinde de görülmektedir. Annelik rolüne hazırlanarak büyüyen kadın, “ilişki içinde benlik” gelişiminin de bir sonucu olarak kürtajı, bir başkasının değil, kendisinin de ölümü/kayıbı/eksilmesi olarak yaşamaktadır. Hemen her kadın kendi ya da çevresindeki kadınların deneyimlerinden yola çıkarak kürtajla birlikte ne kadar acı bir kayıp

yaşandığını bilir. Whitbeck'in deyiimiyle "korkunç seçeneği" seçmek zorunda kalmış kadın için kürtaj, cinayetten çok intihara benzemektedir. Kürtaj kadının içini öldürmesi, kendinden bir parçayı öldürmesidir. İlk bakışta cinayet gibi görünen olayın biraz daha incelendiğinde daha çok intiharı andırması tıp etiği açısından konunun ele alırken derinlere inmeye ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Kürtaj olayını yaşayan ahlaki özne olarak kadını göz ardı edip, konunun gerektirdiği derinliği yakalayamayan etikçiler, ataerkillik tarafından cinayet süsü verilmiş bu intiharı görememeye devam edeceklerdir. İntihar, onların tablosunda saklı kalacak; her kürtajla biraz daha ölen kadınların katili akla bile gelmeyecektir.

- ¹ M. Tooley, "Abortion and Infanticide," *Philosophy and Public Affairs*, 1972; 2(1): 37-65; J. J. Thomson "A Defense of Abortion," *Philosophy and Public Affairs*, 1971; 1(1): 47-66; Don Marquis. "Why Abortion is Immoral," *Journal of Philosophy*, 1989; LXXXVI(4): 183-202; S. Şahinoğlu, "Türkiye'de Kürtaj Olgusunun Feminist Biyomedikal Etik Açısından Değerlendirilmesi," *Uluslararası Katılımlı 3. Ulusal Tıp Etiği Kongresi Kongre Kitabı*, Cilt 1, Bursa, 2003: 498-504; Ş. Aksoy, "Kürtaj Sadece Tıbbi Bir Karar Olabilir mi?," *Türkiye Klinikleri Tıbbi Etik Dergisi*, 1996; 4(1): 12-15.
- ² C. Whitbeck, "The Moral Implications of Regarding Women as People: New Perspectives on Pregnancy and Personhood." Bondeson W, Engelhardt T, Spicker S, Winship D, eds. *Abortion and the Status of the Fetus*. D. Reidel Publishing Company, Holland, 1984: 247-272.
- ³ Whitbeck, "The Moral Implications."
- ⁴ N. Chodorow, "The Reproduction of Mothering," *Psychoanalysis and the Sociology of Gender*. University of California Press, United States of America, 1979.
- ⁵ Tooley, "Abortion and Infanticide," Thomson "A Defense of Abortion," Don Marquis. "Why Abortion is Immoral."
- ⁶ Thomson "A Defense of Abortion."
- ⁷ Thomson "A Defense of Abortion."
- ⁸ Thomson "A Defense of Abortion," Şahinoğlu, "Türkiye'de Kürtaj," A. Demirhan Erdemir, "Üretim Fonksiyonundaki Tıbbi Uygulamaların Tıbbi Etikteki Yeri," *Türkiye Klinikleri Tıbbi Etik Dergisi*, 1993; 1(1): 27-34; G. Yurdakul, "Female Body and its Representation in Medicine: A Case Study of Gynaecology", yayınlanmamış yüksek lisans tezi, 1998.
- ⁹ Şahinoğlu, "Türkiye'de Kürtaj."
- ¹⁰ O. Aksakal, "Gebelik Sonlandırma İşlemi Sürecindeki Endişe Sebepleri Ve Bunlara Bağlı Anksiyeteyi Azaltmak," *Türkiye Klinikleri Tıp Etiği-Hukuku-Tarihi Dergisi*, 2003; 11(2): 56-60.
- ¹¹ Ş. Aksoy, "Kürtaj Sadece Tıbbi Bir Karar Olabilir mi?," *Türkiye Klinikleri Tıbbi Etik Dergisi*, 1996; 4(1): 12-15.
- ¹² Aksakal, "Gebelik Sonlandırma İşlemi."
- ¹³ G. Önal, "Feminist Biyoetik ve Adalet," *Uluslararası Katılımlı 3. Ulusal Tıp Etiği Kongresi Kongre Kitabı*, Cilt 1, Bursa, 2003: 465-473.
- ¹⁴ Chodorow, "The Reproduction of Mothering."
- ¹⁵ Medea: Yunan mitolojisinde Kolkhis kralı Aietes'in büyücü kızı. Kocasından intikam almak için kendi çocuklarını öldürmüştür ("Medeia," *Ana Britannica Ansiklopedisi*, Cilt 15, İstanbul, 1990: 479).
- ¹⁶ Whitbeck "The Moral Implications."
- ¹⁷ *Eylem Platformu ve Pekin Deklarasyonu*, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara, [yayın tarihi belirtilmemiş]: 70.
- ¹⁸ Aksoy, "Kürtaj Sadece Tıbbi Bir Karar Olabilir mi?"
- ¹⁹ Don Marquis. "Why Abortion is Immoral,"
- ²⁰ "Abortion and Infanticide."
- ²¹ Thomson "A Defense of Abortion."

Kaynaklar:

Aksoy Ş. Kürtaj Sadece Tıbbi Bir Karar Olabilir mi?, *Türkiye Klinikleri Tıbbi Etik Dergisi*, 1996; 4(1): 12-15.

Aksakal O. Gebelik Sonlandırma İşlemi Sürecindeki Endişe Sebepleri Ve Bunlara Bağlı Anksiyeteyi Azaltmak, *Türkiye Klinikleri Tıp Etiği-Hukuku-Tarihi Dergisi*, 2003; 11(2): 56-60.

Bondeson W, Engelhardt T, Spicker S, Winship D, eds. *Abortion and the Status of the Fetus*. D. Reidel Publishing Company, Holland, 1984: 247-272.

Chodorow N. *The Reproduction of Mothering* *Psychoanalysis and the Sociology of Gender*. University of California Press, United States of America, 1979.

Don Marquis. *Why Abortion is Immoral*, *Journal of Philosophy*, 1989; LXXXVI(4): 183-202.

Demirhan Erdemir A. Üretim Fonksiyonundaki Tıbbi Uygulamaların Tıbbi Etikteki Yeri, *Türkiye Klinikleri Tıbbi Etik Dergisi*, 1993; 1(1): 27-34.

Eylem Platformu ve Pekin Deklarasyonu, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara, [yayın tarihi belirtilmemiş]: 70.

“Medeia,” Ana Britannica Ansiklopedisi, Cilt 15, İstanbul, 1990: 479.

Önal G. Feminist Biyoetik ve Adalet, Uluslararası Katılımlı 3. Ulusal Tıp Etiği Kongresi Kongre Kitabı, Cilt 1, Bursa, 2003: 465-473.

Şahinoğlu S. Türkiye’de Kürtaj Olgusunun Feminist Biyomedikal Etik Açısından Değerlendirilmesi, Uluslararası Katılımlı 3. Ulusal Tıp Etiği Kongresi Kongre Kitabı, Cilt 1, Bursa, 2003: 498-504.

Thomson J. J. A Defense of Abortion, Philosophy and Public Affairs, 1971; 1(1): 47-66.
Singer P. The Moral Status of the Embryo.

Tooley M. Abortion and Infanticide, Philosophy and Public Affairs, 1972; 2(1): 37-65.

Whitbeck C. The Moral Implications Regarding Women as People: New Perspectives on Pregnancy and Personhood.

Yurdakul G. “Female Body and its Representation in Medicine: A Case Study of Gynaecology”, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, 1998.